

ATLANTSAMMENSLUTNINGEN
– forum for sikkerhedspolitik

NATO - 70 år som fredens garant

af Kirstine Ottesen, Niels-Ole
Mannerup og ansvarshavende
redaktør Lars Bangert Struwe

NATO som fredens garant i 70 år

NATO sikrer freden – og har nu gjort det i 70 år. Alliancen bygger på et ideal om fred, frihed og demokrati, og i 1949 samlede 12 stater sig om disse centrale ideer. I dag består NATO af 29 stater, der er forenet om at ville beskytte hinanden og

ideerne. Det er et transatlantisk forhold, hvor USA og Canada er forenet med 27 europæiske stater i et forsvar af fred og frihed.

Formålet med NATO er at sikre frihed, fælles traditioner og kultur hvilende på demokratiets og den personlige friheds grundsætning med en tro på lov og ret. Dette var oprindeligt et svar på frygten for kommunismens fremmarch i Europa, hvor demokratiske styre blev løbet over ende af kommunistiske diktaturer. Resultatet blev North Atlantic Treaty Organisation - bedre kendt som NATO.

NATO blev grundlagt ved en ceremoni i Washington, USA, den 4. april 1949.

Danmark var et af de oprindelige 12 medlemslande. Den danske underskrivelse af den nordatlantiske traktat var et brud med dansk neutralitetspolitik, som den var blevet ført efter nederlaget i 1864. Læren af Anden Verdenskrig var, at man ikke længere kunne undgå at vælge side, og at man skulle have alliancer på plads lang tid inden, en krig eller krise brød ud.

NATO's formål

NATO's formål er defineret i traktattekstens forord (også kaldet præamblen):

Deltagerne i denne traktat bekræfter på ny deres tillid til formålene og grundsatningerne i De Forenede Nationers pagt og deres ønske om at leve i fred med alle nationer og alle regeringer. De er fast besluttede på at sikre deres folks frihed, fælles traditioner og kultur hvilende på demokratiets og den personlige friheds grundsatning og på lov og ret. Deres stræben er at fremme stabilitet og velfærd i det nordatlantiske område. De er besluttede på at forene deres kræfter til kollektivt forsvar og til bevarelse af fred og sikkerhed. I overensstemmelse hermed er de blevet enige om nedenstående Nordatlantiske Traktat.

Vi glemmer alt for ofte dette forord, men det er det, der har gjort NATO til en overlever. Her fastlægges det nemlig, at NATO er et tankesæt, hvor rammen er fred, frihed, demokrati, lov, ret og den enkeltes personlige frihed.

Havde man ikke haft dette forord, ville NATO næppe have overlevet 1990'erne. I stedet havde man stået med en kommandostruktur, der skulle håndtere den forsvundne Warszawa-pagt. Men man havde meget mere – man havde et ideal. Det gør NATO til en alliance, der kan langt mere end hovedparten af alle tidligere alliancer. Det er en alliance, der i sin grundopfattelse er fredelig, og som er klar til at forsvare sine medlemmers værdier. NATO har fornyet sig selv ufatteligt mange gange. Man har rent faktisk tilpasset sig tiden, og haft vigtige diskussioner om, hvorfor og hvad man skal gøre.

Danmarks sikkerhed er forankret i det transatlantiske samarbejde

Danmark kan ikke stå alene om forsvaret af Danmark og danske interesser. Sådan var det i 1949. Sådan er det i 2019. Der er ikke en direkte militær trussel rettet mod Danmark, men danske interesser er til stadighed udfordret. Det gælder det geografiske Danmark, og det gælder danske interesser ude i verden. Derfor ser man, at Danmark tager aktivt del i NATO's forskellige missions- og operationsprogrammer.

Danmark har siden 1949 været en del af NATO. Både fysisk ved at opstille militære styrker, men nok vigtigst af alt ved at tilslutte sig NATOs formål om at bevare fred, frihed og demokrati. Dette tilslutter de 27 europæiske NATO-stater sig, og det gør USA og Canada også. De 29 stater mødes i fælles interesser og fælles forståelse af idealet fred og frihed i et transatlantisk forhold. Dette ideal gør også, at NATO kan transformere sig og ikke stivne i en kommandostruktur, men hele tiden forny sig, og derved være relevant for Danmark og de øvrige NATO-stater i mange år ud i fremtiden.

NATO's opgaver

Hovedformålet med NATO er at garantere medlemslandenes frihed og sikkerhed. Det sker på et politisk og et militært plan. Selvom NATO kan betragtes som en militær organisation, baserer NATO's struktur sig på to søjler: En civil søjle og en militær søjle. I praksis er den civile søjle af større

betydning end den militære søjle. Det skyldes, at der kræves enstemmighed i den politiske beslutningsproces. Uden enstemmighed kan den militære del af forsvarsalliancen ikke handle og agere.

Den politiske søjle

Politisk promoverer NATO demokratiske værdier. Samtidig gøres medlemslandene i stand til at opbygge gensidig tillid; at samarbejde om forsvars- og sikkerhedsmæssige problemstillinger og løsningen deraf og gennem samarbejde at forebygge konflikter.

Til daglig er NATO's medlemslande repræsenteret ved en national delegation, som har sin gang i NATO's hovedkvarter i Bruxelles, Belgien. I praksis har den nationale delegation status som ambassade. Størrelsen af de nationale delegationer varierer fra land til land; Island har den mindste delegation med en stab på seks personer, og USA har p.t. den største delegation med en stab på 200 personer.

North Atlantic Council mødes to gange om ugen. Møderne ledes af NATO's generalsekretær. Ved særlige lejligheder kan stats- og regeringscheferne, udenrigsministrene eller forsvarsministrene erstatte NATO-ambassadørerne ved møder i North Atlantic Council.

NATO's opgaver

Det er NATO's generalsekretær, der tegner NATO udadtil. Den tidligere danske statsminister Anders Fogh Rasmussen var generalsekretær fra 2009 til 2014. Han var med til både at optimere NATO's kommandostruktur og var ved Wales-topmødet i 2014 med til at få NATO til at erkende nye trusler.

Den militære søjle

NATO har forpligtet sig til at søge fredelige løsninger på problemstillinger ved anvendelse af diplomatiske midler. Lykkes det ikke, har NATO mulighed for at sætte militær magtanvendelse bag sine bestræbelser på at løse de givne problemstillinger.

NATO's strategiske udformning definerer NATO's kerneopgaver: Et kollektivt forsvar, jf. NATO-traktatens artikel 5, krisehåndtering og sikkerhedssamarbejde.

NATO har ikke en stående hær, flåde eller flyvevåben. NATO er en kommandostruktur, der kan anvende de styrker, som medlemslandene afgiver til NATO. Det betyder, at NATO's militære øverstkommanderende ikke kan bestemme, at danske enheder skal indsættes, når han ønsker det. Indsættelse af NATO-styrker kræver en enstemmig beslutning i North Atlantic Council (NAC). Det betyder, at danske militære styrker kun bliver indsat, når Danmark har besluttet, at det skal være sådan, og først herefter overgår danske styrker til NATO-kommando.

NATO's opgaver

På samme måde som NATO's civile søjle udspringer NATO's militære søjle af NATO-medlemslandene. De enkelte medlemslande er repræsenteret ved en permanent militær repræsentant i Military Committee - som oftest en officer i generalklassen. Den militære

repræsentant, der i særlige situationer kan erstattes af forsvarschefen, har til opgave at tale for de nationale interesser på det militære område.

Military Committees opgaver er bl.a. at formulere - eller måske rettere omformulere - de politiske beslutninger til militært sprog. Derved sætter Military Committee rammerne for NATO's militære operationer.

Møderne i Military Committee ledes af en formand, som er NATO's højst placerede militære embedsmand. Han er general eller admiral. Den danske general Knud Bartels blev efter sin post som forsvarschef den første danske formand for Militærkomiteen. I hans tid – der overlapper Anders Fogh Rasmussens tid som generalsekretær – ændrede NATO sig. Man måtte redefinere trusselsbilledet og igen forholde sig til en mulig russisk trussel.

NATO-medlemmer

NATO havde ved sin grundlæggelse 12 medlemslande. I dag er forsvarsalliancen udvidet til 29 medlemslande og flere ønsker optagelse.

OPTAGELSEÅR	OPTAGNE LANDE
1949	Belgien, Canada, Danmark, Frankrig, Nederlandene, Island, Italien, Luxembourg, Norge, Portugal, Storbritannien og USA.
1952	Grækenland og Tyrkiet.
1955	Vesttyskland.
1982	Spanien.
1999	Polen, Tjekkiet og Ungarn.
2004	Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Rumænien, Slovakiet og Slovenien.
2009	Albanien og Kroatien.
2017	Montenegro

Artikel 5 - musketereden og krisestyring

NATO er en forsvarsalliance, som med hjemmel i traktatens artikel 5 opfatter et angreb rettet mod ét medlemsland som et angreb på samtlige medlemslande. Artikel 5 omtales til dagligt som musketer-eden – en for alle, alle for en.

Deltagerne er enige om, at et væbnet angreb mod en eller flere af dem i Europa eller Nordamerika skal betragtes som et angreb mod dem alle; og de er følgelig enige om, at hvis et sådant angreb finder sted, skal hver af dem under udøvelse af retten til individuelt eller kollektivt selvforsvar, som er anerkendt ved artikel 51 i De Forenede Nationers pagt, bistå den eller de således angrebne deltagerlande ved straks, hver for sig og i forståelse med de øvrige deltagerlande, at tage sådanne skridt, derunder anvendelse af væbnet magt, som hver af dem anser som nødvendige for at genoprette og opretholde det nordatlantiske områdes sikkerhed.

Ethvert sådant angreb og alle som følge deraf truffne forholdsregler skal uopholdeligt indberettes til Sikkerhedsrådet. Sådanne forholdsregler skal bringes til ophør, når Sikkerhedsrådet har truffet de til genoprettelse og opretholdelse af den mellemfolkelige fred og sikkerhed fornødne forholdsregler.

NATO er en forsvarsalliance, hvor man vil undgå krig. Derfor er krisestyring helt centralt i NATO. Og derfor har man også artikel 4 i traktaten, hvor man understreger, at man kan rådføre sig med hinanden. Det er skridtet, inden man kaster sig ud i større krise, der kan føre til krig. NATO har opbygget en klar kapacitet i krisestyring, og krisestyring er tænkt ind i hele strukturen.

Vigtige begivenheder i NATO's historie

4. april 1949

Den Nordatlantiske Traktat underskrives – og derved blev NATO oprettet.

1989/1991

I 1989 faldt Berlinmuren, og de østeuropæiske stater søgte væk fra Sovjetunionen. I 1991 kollapser Sovjetunionen, og Warszawapagten, der var oprettet i 1955 som modpol til NATO, opløses.

1990'erne – Jugoslavien og implementeringen af fred i Sydøsteuropa

I 1992 iværksættes Operation Maritime Monitor, der er en blokade af Jugoslavien. Fra 1993 blev danske flådestyrker engageret i Operation Sharp Guard, flådeblokaden mod Jugoslavien.

NATO's første militære engagement i det, der betegnes som en fredsbevarende operation, begyndte i december 1995 efter anmodning fra FN's Sikkerhedsråd. Det skete som støtte for implementeringen af Daytonfredsaftalen. NATO-styrken fik navnet Implementation Force (IFOR).

HAT the foregoing is a true copy of the
ed at Washington on April 4, 1949 in the
ges, the signed original of which is depos
Government of the United States of Ame
Y WHEREOF, I, DEAN ACHESON, Secre
States of America, have hereunto cau
ment of State to be affixed and my nam
hentication Officer of the said Departm
ton, in the District of Columbia, this fou

Secretary of State

By Wm. P. Chace
Authentication Officer
Department of State

Vigtige begivenheder i NATO's historie

9/11 – USA angribes af al-Qaeda

I timerne efter angrebet på USA gjorde NATO det klart, at man anså det som et angreb på hele alliancen – og musketer-eden i artikel 5 blev for første og hidtil eneste gang aktiveret. Herefter gik 13 medlemmer af NATO sammen om luftforsvaret af USA og den efterfølgende indsats i Afghanistan.

NATO træner de irakiske sikkerhedsstyrker

I 2004 henvendte den irakiske overgangsregering sig til NATO med ønsket om, at NATO kunne bidrage til blandt andet kapacitetsopbygning. NATO påtog sig opgaven og har med NATO Training Mission Iraq (NTM-I) og NATO Mission Iraq (NMI) stået for at styrke de irakiske styrker.

HAT the foregoing is a true copy of the
ed at Washington on April 4, 1949 in the
ges, the signed original of which is depos
Government of the United States of Ame
Y WHEREOF, I, DEAN ACHESON, Secre
States of America, have hereunto cau
ment of State to be affixed and my nam
hentication Officer of the said Departm
ton, in the District of Columbia, this fou

Secretary of State

By Wm. P. Chace
Authentication Officer
Department of State

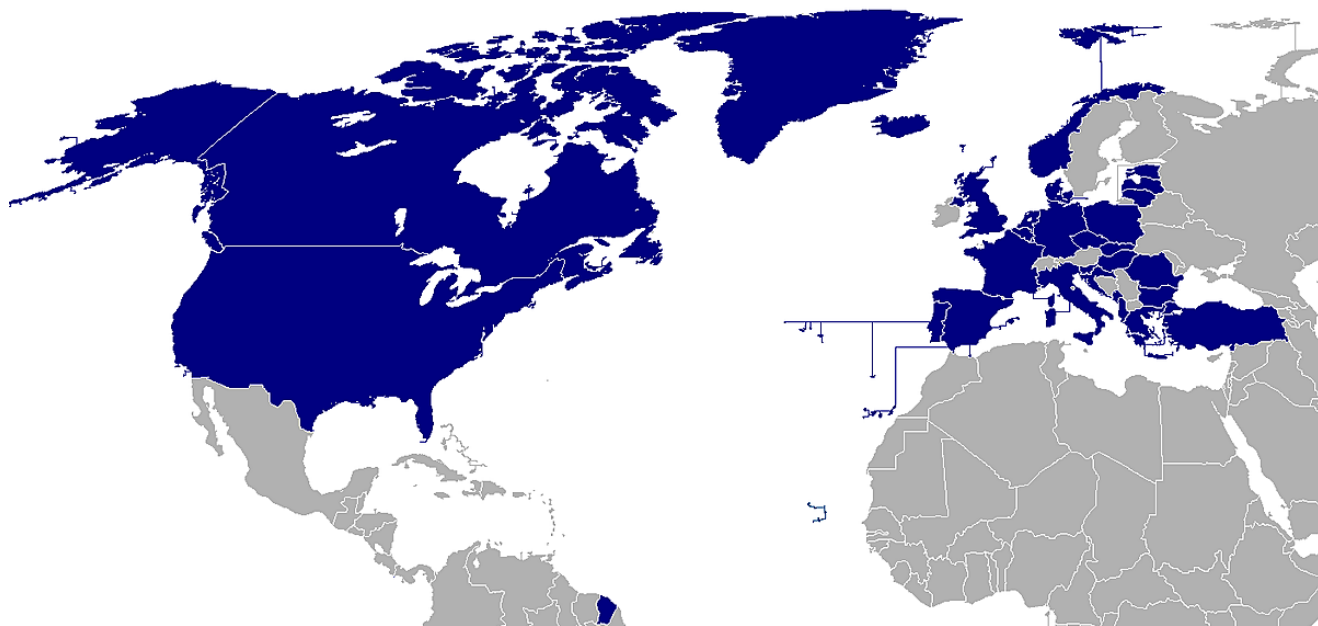

NATO's fjender og trusler

NATO har ikke formelt udpeget eller italesat en konkret fjende. Omvendt har NATO flere gange udtrykt stærk bekymring for Rusland og Ruslands aktiviteter i Europa, hvor bl.a. sikkerhedssituationen i forhold til Ukraine vækker bekymring.

Bekymringen for den generelle sikkerhedssituation i Europa førte til, at man ved NATO-topmødet i 2016 besluttede at styrke sin militære tilstedeværelse i NATO's østeuropæiske interesseområde. Resultatet blev, at ca. 4.500 soldater blev sendt til Baltikum og Polen i det, der fik betegnelsen NATO Enhanced Forward Presence.

Derudover ser man, at NATO's øvelsesprofil er blevet mere målrettet på det konventionelle forsvar. Det kom bl.a. til udtryk under afviklingen af NATO-øvelsen Trident Juncture 2018 - den største NATO-øvelse siden afslutningen på den kolde krig.

Atlantsammenslutningen

Atlantsammenslutningen er en sikkerhedspolitisk tænketank, der blev oprettet i 1950 som følge af Danmarks nyehvervede medlemskab af NATO, hvor neutralitet blev ændret til alliancesamarbejde.

Denne nye udenrigspolitiske retning affødte et behov for at informere befolkningen om Danmarks nye internationale rolle, og resultatet blev oprettelsen af Atlantsammenslutningen.

Som uafhængig folkeoplysningsorganisation har Atlantsammenslutningen således haft til opgave at oplyse danskerne om sikkerheds-, forsvars- og udenrigspolitik i mere end 60 år.

Atlantsammenslutningen støttes af en årlig finanslovsbevilling via Udenrigsministeriet og Forsvarsministeriet.

*Atlantsammenslutningen
Roskildevej 28A
2000 Frederiksberg C
Tlf. 3059 1944
Mail: atlant@atlant.dk*

Læs mere på www.atlant.dk